

Kunskapsstöd om nyanländas etablering

Framtagen i samarbete mellan Arbetsförmedlingen,
Försäkringskassan, länsstyrelserna, Migrationsverket
samt Sveriges Kommuner och Regioner

Arbetsförmedlingen
Författare: Arbetsgruppen för lokal och regional samverkan under Samverkansdelegationen
Datum: 2024-06-25
Diarienummer: Af-2024/0061 7365

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Stödmaterial för samverkan om nyanländas etablering.....	5
1.2	Introduktion till kunskapsstödet om nyanländas etablering.....	6
2	Insatser under asyltiden	7
3	Efter beslut om uppehållstillstånd	8
3.1	Upphållstillståndskort	8
3.2	Folkbokföring, id-kort, bankkonto och e-legitimation	9
3.3	Arbete och praktik under tid på anläggningsboende.....	9
3.4	Bosättning.....	9
3.4.1	Praktisk hjälp vid bosättning	10
3.5	Inskrivning på Arbetsförmedlingen.....	10
3.6	Statens servicecenter	11
3.7	Hälsoundersökningar	11
3.8	Förskola, fritidshem och skola.....	11
4	Etableringsprogrammet	11
4.1	Kartläggning	12
4.2	Arbetssökandes handlingsplan.....	13
4.3	Service via Etableringslinjen.....	13
4.4	Samhällsorientering.....	13
4.4.1	Informationsverige.se	14
4.5	Kommunal vuxenutbildning	14
4.5.1	Utbildning i svenska för invandrare (sfi).....	15
4.6	Utbildningsplikt.....	15
4.6.1	Sammanhållen utbildningsplan.....	16
4.7	Studie- och yrkesvägledning	16
4.8	Eftergymnasiala studier.....	17
4.9	Andra aktiviteter som syftar till att underlätta och påskynda etablering i arbets- och samhällslivet	17
4.10	Intensivår.....	17
4.10.1	Intensiv praktik.....	18
4.11	Hälsa	18
4.12	Rehabilitering	18
4.12.1	Ansvarsfördelning inom rehabilitering.....	19
4.13	Etablering på lika villkor.....	19
4.13.1	Myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden.....	20
5	Insatser efter slutförd etableringsperiod	21
5.1	Fortsatta studier efter etableringsprogrammet	21

5.2	Programmen jobb- och utvecklingsgaranti och jobbgarantin för ungdomar.....	21
6	Ersättning under asyltiden och efter beslut om uppehållstillstånd.....	22
6.1	Bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA)....	22
6.2	Etableringsersättning, tilläggsförmåner och ersättning för resor	22
6.2.1	Etableringsersättning.....	22
6.2.2	Etableringstillägg och bostadsersättning.....	23
6.2.3	Ersättning för resor.....	23
6.3	Ansökan om etableringsersättning, aktivitetsrapportering, varning eller avstängning från rätten till ersättning.....	23
6.3.1	Ansökan om etableringsersättning	23
6.3.2	Aktivitetsrapportering.....	24
6.3.3	Villkor för ersättning i program.....	24
6.4	Ekonomiskt bistånd.....	24
6.5	Socialförsäkringsförmåner	25

1 Inledning

Tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner och Delegationen för unga och nyanlända till arbete har Arbetsförmedlingen tagit fram en ny mall och handledning för överenskommelser mellan myndigheten och kommuner. Överenskommelsen ska syfta till att påskynda individers etablering på arbetsmarknaden med utgångspunkt i regionala och/eller lokala rekryteringsbehov för att främja kompetensförsörjning och tillväxt.

Överenskommelsen ska utgöra grunden för samverkan mellan parterna utifrån respektive parts uppdrag och ska tydliggöra ansvarsfördelning, roller, rutiner och gemensamma insatser och processer mellan Arbetsförmedlingen och kommuner. Överenskommelsen ska vara ett stöd för både det strategiska och operativa gemensamma arbetet för såväl kommuner som Arbetsförmedlingen.

Mallen för överenskommelser mellan kommuner och Arbetsförmedlingen samt handledningen till mallen finns publicerad på Arbetsförmedlingens webbplats/Överenskommelser om samverkan.

1.1 Stödmaterial för samverkan om nyanländas etablering

Arbetsförmedlingen har ett särskilt ansvar för nyanlända som omfattas av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Arbetsförmedlingen ska samordna etableringsinsatserna och vara stödjande och pådrivande i förhållande till berörda parter. Länsstyrelserna har i uppdrag att främja samverkan om etableringsinsatserna mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.¹

Målgruppen för etableringsprogrammet som regleras i lag (2017:584) är nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 66 och som har beviljats uppehållstillstånd som flyktingar, skyddsbehövande samt vissa av deras anhöriga.² Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare reglerar utformningen av etableringsprogrammet.

Under tiden i programmet ska deltagaren få sin kompetens kartlagd och validerad, stärka sina kunskaper i det svenska språket samt få kunskap om och erfarenhet av den svenska arbetsmarknaden och det svenska samhällslivet. Målet är att den nyanlända ska gå vidare till arbete eller studier och delta aktivt i samhällslivet. Fokus i etableringsprogrammet ligger på studier och arbetsnära insatser. Aktiviteterna ska planeras tillsammans med deltagaren och ska återspegla deltagarens individuella förutsättningar och behov. Flera aktiviteter kan bedrivas parallellt.

Kommunala insatser utgör en viktig del av etableringsprogrammet. Svenska för invandrare (sfi) och samhällsorientering (SO) är i regel obligatoriska aktiviteter inom

¹ 5–6 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

² 1–3 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

etableringsprogrammet. Deltagarna har även möjlighet att ta del av kommunal vuxenutbildning inom ramen för etableringsprogrammet.³ I övrigt finns möjlighet att ta del av de flesta insatser i Arbetsförmedlingens verktygslåda, samt andra insatser som kan främja etablering i arbets- och samhällslivet. Etableringsprogrammet ger också utrymme för samarbete med externa aktörer och civilsamhället.

Det finns ett behov av samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommuner och andra aktörer kring samordning av insatser inom etableringsprogrammet. En del av deltagarna i etableringsprogrammet kan även utifrån sina förutsättningar ha ett behov av stöd och samordning i sin etableringsprocess.

Stödmaterial för samverkan inom nyanländas etablering syftar till att komplettera handledningen till mallen för överenskommelser. Stödmaterialiet består av två delar som kan användas tillsammans eller var och en för sig: Kunskapsstöd om nyanländas etablering och Stöd för samordning av etableringsprogrammet.

Kunskapsstödet syftar till att ge en bild över målgruppens etableringsprocess med särskilt fokus på områden där det finns behov av samverkan och kan användas som fördjupningsmaterial under arbetet med framtagande eller revidering av överenskommelse om samverkan. Kunskapsstödet riktar sig också till andra som är intresserade och i behov av kunskap om etableringsprocessen.

Stöd för samordning av etableringsprogrammet lyfter processer som är specifika för etableringsprogrammet och som behöver beaktas i överenskommelse om samverkan.

Stödmaterialiet har tagits fram i samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, länsstyrelserna, Migrationsverket samt Sveriges Kommuner och Regioner på uppdrag av Samverkansdelegationen som är parternas gemensamma forum för strategisk samverkan inom asylmottagande och nyanländas etablering.

1.2 Introduktion till kunskapsstödet om nyanländas etablering

Kunskapsstödet beskriver processer specifika för personer som är nya i Sverige och som är aktuella för etableringsprogrammet. Kunskapsdelen fokuserar på perioden då individen deltar i etableringsprogrammet men även vissa andra processer gällande tiden före och efter individens deltagande i etableringsprogrammet i syfte att skapa en bredare bild av etableringsprocessen samt illustrera samverkan inom olika delar av processen.

De beskrivande avsnitten är baserade på lagar, förordningar, och styrande dokument. Dessa avsnitt ska inte ses som fullständiga beskrivningar av gällande regelverk utan syftar till att ge en översiktlig bild av varje område.

³ 12–13 §§ förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

2 Insatser under asyltiden⁴

Detta kapitel ger övergripande information om olika parter uppdrag mot gruppen asylsökande med fokus på aktiviteter och sysselsättning under asyltiden.

Migrationsverket, länsstyrelserna, Arbetsförmedlingen, kommuner och regioner har alla uppdrag som rör asylsökande. För att personer som befinner sig i asylprocessen ska ha något meningsfullt att göra och kunna utnyttja sin tid i väntan på uppehållstillstånd, är det viktigt med aktiviteter under asyltiden.

Migrationsverket samverkar i frågor om tidiga insatser för asylsökande (TIA) med länsstyrelserna på regional nivå. Samverkan handlar bland annat om behovet av insatser i olika kommuner, förändringar i boendebeståndet, information till de sökande och de sökandes möjligheter att få ersättning för att resa till insatserna. Migrationsverket tillhandahåller också statistik till länsstyrelserna om målgruppen.

Migrationsverket kan vid behov betala ut ersättning för vissa typer av resor till personer som är inskrivna i mottagningsystemet, till exempel resor till tidiga insatser och resor till samtal på Migrationsverket.

Migrationsverket erbjuder samhällsintroduktion motsvarande en heldag till vuxna asylsökande och asylsökande barn över 15 år. Samhällsintroduktionen är en obligatorisk del av asylprocessen och ska påbörjas så kort tid som möjligt efter att en ansökan om asyl har registrerats. Utgångspunkten är att kvinnor och män, med eller utan barn, ska ha lika förutsättningar att kunna delta i samhällsintroduktionen.

Länsstyrelserna samordnar tidiga insatser för asylsökande.⁵ Tidiga insatser ska bidra till att främja asylsökandes kunskaper i svenska språket och om samhället. Länsstyrelserna utlyser, handlägger och beslutar om statsbidrag till sådana insatser som kommuner och idéburna organisationer kan ansöka om. I det arbetet ska länsstyrelserna verka för likartade insatser i hela landet utifrån regionala och lokala behov och förutsättningar samt ansvara för att information om tidiga insatser finns tillgängligt och att uppföljning av insatser genomförs. Länsstyrelserna ska lämna uppgifter till Migrationsverket om vilka tidiga insatser som finns inom länen finansierade av länsstyrelserna eller som genomförs av annan aktör efter att en överenskommelse med länsstyrelsen har ingåtts. Länsstyrelserna gör i samband med detta en bedömning av vilka insatser, i vilka kommuner som ska finnas tillgängliga för målgruppen. Den bedömningen utgör underlag för Migrationsverkets utbetalning av reseersättning. Länsstyrelsen ska även verka för regional samverkan mellan relevanta aktörer, såsom Migrationsverket, civilsamhället med flera för insatser under asyltiden.

Länsstyrelserna har i uppdrag att förvalta webbplatsen Informationsverige.se. Webbplatsen erbjuder kunskapsförmedling om det svenska samhället på flera språk

⁴ Information om tidiga insatser för asylsökande på regeringen.se förordning (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare samt förordning (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl.

⁵ <https://integration.lansstyrelsen.se/bidrag/>

för asylsökande och nyanlända och är en resurs för de som möter målgrupperna. Läs mer i avsnitt 4.4.1 Informationsverige.se.

Arbetsförmedlingen har i uppdrag att erbjuda kompetenskartläggning för asylsökande, det vill säga kartläggning av utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet.

Regionerna ska erbjuda alla asylsökande en hälsoundersökning, om det inte är uppenbart obehövligt. Hälsoundersökningen är frivillig. Nyanlända med uppehållstillstånd som är kvotflyktingar, direktinresta anhöriga eller asylsökande som inte genomfört en hälsoundersökning under asyltiden, har möjlighet att få denna inom ett år från den tidpunkt då hen först togs emot i en kommun. Syftet med hälsoundersökningen är att identifiera eventuell ohälsa och behov av smittskyddsåtgärder samt att informera om tillgång till hälso- och sjukvård. Vid hälsoundersökningen ska även information ges dels om tandvård, dels om hur man gör för att komma i kontakt med vården, 1177-Vårdguiden. Regionerna och Migrationsverket informerar asylsökande om möjligheten till hälsoundersökning.

Kommunerna ansvarar för att erbjuda förskola, förskoleklass, grundskola samt gymnasieskola till asylsökande barn om studier påbörjas före 18 års ålder. Kommunerna ansvarar även för boende och omsorg för ensamkommande barn. Kommunernas överförmyndare förordnar god man till ensamkommande barn.

3 Efter beslut om uppehållstillstånd

Detta kapitel ger övergripande information om ett antal steg i etableringsprocessen efter att individen har fått uppehållstillstånd.

3.1 Uppehållstillståndskort

Migrationsverket utfärdar uppehållstillståndskort (UT-kort) som krävs för att kunna folkbokföra sig hos Skatteverket. De som får uppehållstillstånd innan ankomst till landet får UT-kort inför inresan.⁶ Vissa kvotflyktingar⁷ saknar UT-kort vid ankomst till Sverige. De behöver omgående uppsöka Migrationsverket för att lämna biometri så att ett UT-kort kan produceras och så att de därefter kan folkbokföra sig och få ett personnummer. UT-kortet skickas därefter till kvotflyktingens adress, saknas adress kan UT-kortet skickas till bosättningskommunen. Personer som befinner sig i Sverige när de ansöker om uppehållstillstånd lämnar biometri vid ansökningstillfället. När beslut fattas i ärendet om uppehållstillstånd tillverkas UT-kortet automatiskt och skickas till mottagningsenheten som lämnar ut kortet. Om uppehållstillstånd beviljas

⁶ 4 kap. 22 § utlänningsförordningen (2006:97) samt Migrationsverkets Föreskrifter (MIGRFS 06/2011) om uppehållstillståndskort.

⁷ En kvotflykting är en person som har flytt från sitt land och som har blivit utvald av FN:s flyktingorgan UNHCR för att få flytta till ett annat land. Det kallas vidarebosättning. Migrationsverket fattar beslut om uppehållstillstånd och anvisar en kommun som ska ta emot kvotflyktingen.

efter att personen först fått beslut om av- eller utvisning finns inte biometrin kvar och personen måste då lämna biometri på nytt.

3.2 Folkbokföring, id-kort, bankkonto och e-legitimation

Migrationsverket ska informera om folkbokföring och personnummer i samband med att personen blir underrättad om beslut angående sitt uppehållstillstånd.

Arbetsförmedlingen ska informera om det vid inskrivningen eller kartläggningen. Personen har dock ett eget ansvar att så fort som möjligt besöka ett servicekontor där Skatteverket finns representerat för att anmäla flytt till Sverige, dvs. folkbokföra sig. För att få tillgång till de ersättningar och bidrag som personer som deltar i etableringsprogrammet kan ha rätt till krävs oftast att personen har ett bankkonto alternativt id-handlingar för att lösa in avier. För att kunna öppna ett bankkonto för personer som har ett svenskt personnummer kräver vissa banker en giltig svensk id-handling. Ansökningar om id-kort hanteras endast av de servicekontor som utfärdar id-kort. För att kunna ansöka om ersättning från Försäkringskassan via e-tjänst och för att kunna aktivitetsrapporterna via Arbetsförmedlingens e-tjänst behöver man även e-legitimation. Alla som vistas lagligt i landet och kan identifiera sig har rätt att öppna ett så kallat betalkonto med grundläggande tjänster.⁸ I många kommuner uppstår det svårigheter för nyanlända att öppna bankkonto och att få tillgång till mobilt bank-id. Flera banker kräver intyg på inkomst från kommunen för att en nyanländ ska få öppna ett vanligt betalkonto.

3.3 Arbete och praktik under tid på anläggningsboende

Om en person beviljas uppehållstillstånd och bor i Migrationsverkets anläggningsboende kan Arbetsförmedlingen bevilja praktik, nystartsjobb, etableringsjobb eller introduktionsjobb under förutsättning att personen redan har hittat arbete/praktikplats, har samordningsnummer/personnummer och att Arbetsförmedlingen, i de fall det är aktuellt, bedömt att det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat.

3.4 Bosättning

Migrationsverket ansvarar för anvisning av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner ska hänsyn tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen. Antalet nyanlända personer som en kommun ska ta emot regleras av det kommunal som länsstyrelserna beslutar om utifrån de länstalen som regeringen fastställer. Migrationsverket ansvarar årligen för att föreslå länstalen till regeringen. Om länstalen revideras under innevarande kalenderår, får

⁸<https://www.konsumenternas.se/konsumentstod/lag-ratt/vad-sager-lagen/ratt-till-betalkonto/>

även kommuntalen revideras. Kommuntalen får också revideras under innevarande kalenderår efter överenskommelse mellan kommuner⁹.

Migrationsverket ansvarar för anvisning till bosättning av kvotflyktingar och personer med uppehållstillstånd som bor på Migrationsverkets anläggningsboenden som omfattas av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Den som omfattas kan endast få *ett* erbjudande om anvisning. Avböjer personen upphör rätten till bistånd enligt LMA, vilket innebär att dagersättningen dras in och utskrivning sker från Migrationsverkets boende till vistelsekommunen. Det är då personens eget ansvar att ordna boende.

En kommun är skyldig att, efter anvisning, ta emot nyanlända personer som har beviljats uppehållstillstånd.¹⁰ De personer som fått uppehållstillstånd efter att ha sökt asyl på plats i Sverige, ska tas emot i kommunen inom två månader från att beslut om anvisning fattats. För kvotflyktingar kan mottagandet ske både tidigare och senare. Kommunerna ska planera för mottagandet av nyanlända för bosättning.¹¹ Förutom de nyanlända som tas emot på anvisning är det många nyanlända som bosätter sig på egen hand i kommunerna. Kommunerna får statlig ersättning för alla nyanlända oavsett om de har anvisats eller bosatt sig på egen hand.

3.4.1 Praktisk hjälp vid bosättning

Kommunerna ansvarar för att, vid behov, se till att nyanlända personer erbjuds praktisk hjälp i samband med att de tas emot för bosättning i en kommun. Den praktiska hjälpen kan vara att till exempel i samband med mottagande på anvisning hämta personen vid buss/flyg/tåg, visa boendet och ge information om tvättstuga, elavtal och hemförsäkring. Behoven kan variera för olika grupper av nyanlända, till exempel kan direktinresta så som kvotflyktingar och anhöriga vara i större behov av praktisk hjälp inledningsvis. De personer som ska bosättas i kommunen kan ha fått olika mycket information om Sverige beroende på om de är anvisade från anläggningsboende, om de är kvotflyktingar eller direktinresta anhöriga.

3.5 Inskrivning på Arbetsförmedlingen

En person som har rätt att arbeta i Sverige har också rätt att skrivas in och få service av Arbetsförmedlingen, detta gäller även om personen saknar personnummer. Om det finns ett beviljat uppehållstillstånd ska Arbetsförmedlingen undersöka om personen tillhör målgruppen för etableringsprogrammet. Tillhör personen målgruppen ska Arbetsförmedlingen pröva om etableringsprogrammet kan erbjudas, se kapitel 4 Etableringsprogrammet.

⁹ Förordning (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

¹⁰ 5 § lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

¹¹ Förordning (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare.

3.6 Statens servicecenter

Statens servicecenter ansvarar för landets servicekontor som tillhandahåller lokal statlig service till medborgare, företagare och nyanlända. Organisationen erbjuder service från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och på vissa kontor från Migrationsverket.

Statens servicecenter har tagit över Arbetsförmedlingens kundtorgsverksamhet (spontanbesök). I första hand handlar det om att ge arbetssökande och arbetsgivare allmän information, att guida dem till och i de digitala tjänsterna, ta emot och vidarebefordra handlingar samt vid behov förmedla kontakt med Arbetsförmedlingen.

3.7 Hälsoundersökningar

Nyanlända med uppehållstillstånd som inte genomfört en hälsoundersökning under asyltiden, liksom kvotflyktingar och direktinresta anhöriga, har möjlighet att få denna hälsoundersökning kostnadsfritt inom ett år från den tidpunkt då de först togs emot i en kommun.¹²

3.8 Förskola, fritidshem och skola

Kommunerna ska erbjuda förskola till barn från ett års ålder när föräldrar arbetar eller studerar i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.¹³ Nyanlända barn har rätt till plats på förskola, fritidshem och skola på samma villkor som övriga barn.¹⁴ Elever ska även erbjudas utbildning i fritidshem, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av sådan utbildning.¹⁵ Deltagare i etableringsprogrammet är likställda med arbetande och studerande.¹⁶ När vårdnadshavare har anmält önskemål om plats i en kommunal förskola ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.¹⁷ Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt i förskoleklass och grundskola.¹⁸ Det är den kommun där eleven är folkbokförd som ansvarar för att eleven fullgör sin skolplikt.

4 Etableringsprogrammet

Etableringsprogrammet är ett arbetsmarknadspolitiskt program vars syfte är att underlätta och påskynda deltagarnas etablering i arbets- och samhällslivet. Under tiden i programmet ska deltagaren få sin kompetens kartlagd och validerad, stärka sina kunskaper i det svenska språket samt få kunskap om och erfarenhet av den

¹² 4 § punkt två och 7 § lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. samt 5-5b och 34 §§ förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

¹³ 14 kap 5 § skollagen (2010:800).

¹⁴ 8 kap 5 § skollagen (2010:800).

¹⁵ 14 kap 6 § skollagen (2010:800).

¹⁶ 8 kap. 5 och 7 §§ skollagen (2010:800). Se även Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet sid 348.

¹⁷ 8 kap 14 § skollagen (2010:800).

¹⁸ 7 kap 2 § skollagen (2010:800).

svenska arbetsmarknaden och det svenska samhällslivet. Målet är att den nyanlända ska gå vidare till arbete eller studier och delta aktivt i samhällslivet.

Etableringsprogrammet riktar sig till nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 66 år och som har beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande samt vissa av deras anhöriga.¹⁹ Det är Arbetsförmedlingen som bedömer om individen ingår i målgruppen för etableringsprogrammet och uppfyller övriga kriterier för anvisning till etableringsprogrammet.

En nyanländ som omfattas av etableringsprogrammet får ta del av insatser i motsvarande 24 månader på heltid och under en ramtid på 36 månader från det att hen första gången folkbokfördes, alternativt kommunplacerades.²⁰ Den tid som deltagaren kartläggs och medverkar till upprättande av en planering räknas varken in i de 24 månaderna med insatser eller i ramtiden.

En anvisning till etableringsprogrammet kan ske först när individen är mottagen i en kommun. Personer som har uppehållstillstånd men vistas på anläggningsboende kan inte delta i etableringsprogrammet.

4.1 Kartläggning

Etableringsprogrammet inleds med att den arbetssökande deltar i kartläggning och medverkar till upprättandet av en handlingsplan.

Kartläggningssamtalen, som kan vara ett eller flera, ska omfatta en kartläggning av deltagarens utbildningsbakgrund, tidigare arbetslivserfarenhet, behov av utbildning och andra insatser, hälsosituation och förmåga och förutsättningar att delta i insatser inom programmet samt andra förhållanden som är av betydelse för den nyanländes etablering i arbets- och samhällslivet. Under kartläggningen kan det framkomma behov av anpassning av insatser som kan vara viktiga för individens möjlighet till etablering. Arbetsförmedlingen ska även informera individen om etableringsersättning och tilläggsförmånerna bostadsersättning samt etableringstillägg.

Det finns ingen borte gräns för hur länge kartläggningsfasen kan pågå men så snart kartläggningen är klar ska en individuell handlingsplan upprättas och deltagaren gå vidare till planerade aktiviteter. En nyanländ som inte har personnummer och därmed inte är folkbokförd kan endast delta i kartläggningsfasen tills dess att personnummer erhållits.

Det är viktigt att deltagaren så snart som möjligt anmäler sig till studier i svenska för invandrare (sfi). Kommunens bedömning om studieväg på sfi kan bidra till

¹⁹ 1–3 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

²⁰ För den som folkbokförts under tiden på anläggningsboende räknas tiden från det att personen först togs emot i en kommun.

kartläggningen. Studierna kan påbörjas innan dess att kartläggningen är klar men ska då bedrivas utanför ramen för etableringsprogrammet.

4.2 Arbetssökandes handlingsplan

Handlingsplan med aktiviteter inom etableringsprogrammet upprättas när kartläggningen är klar och en arbetsmarknadspolitisk bedömning är gjord. Handlingsplanen ska i normalfallet omfatta insatser på heltid och innehålla kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning, samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbets- och samhällslivet.²¹

Aktiviteter i handlingsplanen ska syfta till att deltagaren etablerar sig på arbetsmarknaden och i samhället. Aktiviteterna görs utifrån en arbetsmarknadspolitisk bedömning och ska utformas efter varje persons förutsättningar och behov. Utformandet av handlingsplanen och beslut om aktiviteter görs i samråd med deltagaren. Arbetsförmedlingen ska tillsammans med deltagaren följa upp och utvärdera aktiviteterna mot överenskomna mål.

I samverkan kring individen, när det finns behov av att diskutera frågor som omfattas av sekretess är det viktigt att säkerställa att det finns ett samtycke från individen.

4.3 Service via Etableringslinjen

Arbetssökande som deltar i etableringsprogrammet kan få service via telefon på fem språk förutom svenska: arabiska, engelska, persiska, somaliska och tigrinja. Etableringslinjen erbjuder stöd i arbetssökandet, hjälp att fylla i Arbetsförmedlingens formulär och blanketter samt ger information om yrken och studier, validering, den individuella handlingsplanen, digitala tjänster och regelverk med mera. Arbetssökande som omfattas av etableringsprogrammet når Etableringslinjen på 0771-860 100.

4.4 Samhällsorientering

Samhällsorientering är i regel en obligatorisk aktivitet inom etableringsprogrammet.

²² Kommunen ska erbjuda samhällsorientering till de som omfattas av lagen om ansvar för etableringsinsatser och den s.k. utvidgade målgruppen.²³ Kommunerna ska aktivt verka för att nå personer som har rätt att delta i samhällsorienteringen och motivera dem att delta. ²⁴Samhällsorienteringen ska påbörjas så snart som möjligt efter det att den nyanlände har folkbokförts i kommunen och ska omfatta minst 100 timmar.²⁵ Samhällsorienteringen ska normalt vara avslutad inom ett år från det att

²¹ Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

²² Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

²³ Lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

²⁴ Lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

²⁵ 5 § förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

den påbörjats och ska i möjligaste mån bedrivas på modersmålet eller ett annat språk som deltagaren behärskar väl. Vid behov ska tolk anlitas.

Syftet med samhällsorienteringen är att underlätta nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Samhällsorienteringen ska ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande samt ge utrymme för dialog och reflektion. Länsstyrelsen ska främja och stödja samarbete mellan kommuner och även följa upp verksamheten. Ett material och ett metodstöd för samhällsorientering finns tillgängligt på webbplatsen informationsverige.se.

4.4.1 Informationsverige.se

Informationsverige.se är länsstyrelsernas webbplats med information om Sverige för asylsökande och nyanlända samt en resurs för de som arbetar med målgruppen. Informationen är digital, kostnadsfri och tillgänglig på flera språk.

På webbplatsen finns bland annat "Om Sverige" - ett material och ett metodstöd för samhällsorientering samt sidorna "Lär dig svenska" med övningar och filmer som kan användas som en resurs inom sfi.

4.5 Kommunal vuxenutbildning

Deltagare inom etableringsprogrammet har möjlighet att ta del av studier inom kommunal vuxenutbildning. Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, gymnasial nivå och svenska för invandrare.²⁶ Skollagen innehåller bestämmelser om vem som har rätt respektive är behörig till kommunal vuxenutbildning, urval, hur ansökan ska behandlas samt vad som gäller vid beslut om mottagande och antagning. Bestämmelserna skiljer sig åt mellan grundläggande- och gymnasialnivå, bland annat när det gäller elevens rätt och behörighet till utbildningen.

En vuxen har rätt att delta i den kommunala vuxenutbildningen på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år personen fyller 20 år; om denne är bosatt i landet, saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar att ge och har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.²⁷

Kommunen ansvarar för att de personer som har rätt till utbildning på grundläggande nivå ska få möjlighet att delta. Kommunen ska aktivt verka för att nå dessa personer och motivera dem att delta i utbildningen.²⁸ Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristande kunskaper i svenska språket, får utbildningen ges på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Utbildning som ges på annat språk ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.²⁹ Skolverket har publicerat stödmaterial på sin hemsida som riktar sig till dem som arbetar med nyanlända med kort utbildning.

²⁶ 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

²⁷ 20 kap. 11 § skollagen (2010:800).

²⁸ 20 kap. 12 § skollagen (2010:800).

²⁹ 20 kap. 10 § skollagen (2010:800).

Om det är fler sökande än antalet platser till en utbildning ska ett urval göras.³⁰ Urval tillämpas endast på gymnasial nivå, eftersom grundläggande nivå är en rättighet för den som är behörig.

Det är även en rättighet att gå utbildningar inom kommunal vuxenutbildning (komvux) för att bli behörig till högskola eller yrkeshögskola.

Många kommuner erbjuder yrkesutbildning i kombination med sfi eller svenska som andraspråk (SVA) men deltagande i utbildning är i mån av platser.

4.5.1 Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Sfi är en del av den kommunala vuxenutbildningen och ska ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket. Utbildningen syftar också till att ge de personer som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att öva upp dessa. Utbildningen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar.³¹

Nyanlända personer som är folkbokförda i Sverige har rätt till sfi.³² Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter att personens rätt till sfi har inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader efter folkbokföringsdatum.³³ Sfi är i regel en obligatorisk aktivitet inom etableringsprogrammet. Varje kommun ska aktivt verka för att de som omfattas av lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja sfi inom en månad från det att de har anmält sig till utbildningen hos kommunen.³⁴ Varje kommun ska också aktivt verka för att nå dem som har rätt till sfi och motivera dem att delta i utbildningen.³⁵ Kommunen ska tillsammans med Arbetsförmedlingen verka för att sfi ska kunna kombineras med förvärvsarbete, föräldraledighet, validerande insatser, praktik eller annan utbildning.³⁶ Sfi-utbildning ska bedrivas kontinuerligt under hela året.³⁷ För varje studerande ska det finnas en individuell studieplan.

4.6 Utbildningsplikt

Utbildningsplikten gäller för de arbetsökande i etableringsprogrammet som har kort utbildning och som på grund av det inte bedöms kunna matchas mot ett arbete under tiden i programmet, antingen direkt eller efter att ha tagit del av Arbetsförmedlingens kompetenshövande insatser.³⁸

Det innebär att en bedömning av utbildningsplikt behöver utgå från mer än enbart individens utbildningsnivå. Med kort utbildning avses utbildning som är kortare än

³⁰ 3 kap. 7 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

³¹ 20 kap. 4 § femte stycket skollagen (2010:800).

³² 20 kap. 31 § skollagen (2010:800) anger att individen måste vara bosatt i landet och med det avses enligt 29 kap. 2 § första stycket att individen är folkbokförd.

³³ 20 kap. 29 § andra stycket skollagen (2010:800).

³⁴ 20 kap. 29 § tredje stycket skollagen (2010:800).

³⁵ 20 kap. 29 § första stycket skollagen (2010:800).

³⁶ 20 kap. 25–26 §§ skollagen (2010:800).

³⁷ 2 kap. 25 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

³⁸ 14 § förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

en fullständig gymnasieutbildning. Med arbete avses anställning med eller utan lönesubvention eller anpassning.

Utbildningsplikt innebär att individen, förutom studier i svenska för invandrare (sfi) och samhällsorientering, också ska anvisas att söka till, och delta i, reguljär utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå i kommunal vuxenutbildning eller motsvarande på folkhögskola. Det är alltså inte tillräckligt att individen endast studerar sfi och samhällsorientering ifall hen bedömts omfattas av utbildningsplikt. Några exempel på insatser som kan vara aktuella utöver sfi och samhällsorientering är orienteringskurser eller yrkesutbildning i kombination med sfi / svenska som andra språk inom komvux. Orienteringskurser kan anordnas inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå och ska utgå från den enskilda elevens behov. En orienteringskurs ska motsvara behov som inte går att möta upp i en nationell kurs. Se exempel på orienteringskurser och kombinationer av kurser på Skolverkets hemsida.³⁹

När Arbetsförmedlingen gör en bedömning att en deltagare omfattas av utbildningsplikt ska deltagaren anvisas att söka utbildning hos berörd kommun eller folkhögskola. Det innebär att det är en obligatorisk aktivitet för den arbetssökande att lämna in en ansökan samt att tacka ja till eventuell erbjuden studieplats. Om den arbetssökande inte gör detta kan det leda till en varning eller avstängning från rätt till ersättning.

4.6.1 Sammanhållen utbildningsplan

Kommunerna ska erbjuda deltagare inom etableringsprogrammet som omfattas av utbildningsplikt en sammanhållen utbildning inom komvux som innehåller studier i svenska för invandrare (sfi), orienteringskurser och kurser på grundläggande och gymnasial nivå. Utbildningen kan även innehålla andra insatser som är gynnsamma för individens kunskapsutveckling. Kommunen upprättar en plan för hela målgruppen. Syftet med den sammanhållna utbildningen är att ge deltagarna sådana kunskaper som de behöver för att kunna studera vidare eller etablera sig på arbetsmarknaden.

Utbildningen ska omfatta minst 23 timmars undervisning i veckan i genomsnitt under en period om fyra veckor och följa en plan som är beslutad av hemkommunen. I utbildningsplanen ska bland annat utbildningens huvudsakliga innehåll fastställas samt uppgifter om utbildningens syfte och organisation.⁴⁰ Utbildningen kan också erbjudas andra individer med motsvarande behov om hemkommunen så bedömer. Kommunen ska även fortsätta upprätta en individuell studieplan för varje deltagare.

4.7 Studie- och yrkesvägledning

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Hemkommunen är skyldig att se

³⁹ Utbildning för nyanlända vuxna – Skolverket.

⁴⁰ 20 kap. 33 a–b §§ skollagen (2010:800).

till att den som avser att påbörja utbildning på grundläggande nivå och/eller svenska för invandrare erbjuds studie- och yrkesvägledning.⁴¹

4.8 Eftergymnasiala studier

Deltagare i etableringsprogrammet har möjlighet att studera på eftergymnasial utbildning inom programmet med bibehållen etableringsersättning om Arbetsförmedlingen bedömer att studierna är i enlighet med den arbetsmarknadspolitiska bedömningen.⁴²

4.9 Andra aktiviteter som syftar till att underlätta och påskynda etablering i arbets- och samhällslivet

Utöver sfi och samhällsorientering ska personen delta i andra aktiviteter som kan underlätta och påskynda etableringen på arbetsmarknaden och samhällslivet. Detta kan exempelvis vara insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder via arbetsmarknadspolitiska program eller upphandlade matchningstjänster. Det kan också vara insatser som syftar till att främja deltagarens möjligheter till nya nätverk, ge socialt stöd och utveckla svenska språket.⁴³ Dessa aktiviteter är sådana som generellt finns tillgängliga för medborgare. Exempel på sådana aktiviteter är arbetsmarknadsinformation, körkortsstudier, cykelskola, läxhjälp, språkcafé, föräldraskapsstödande utbildning. Aktiviteterna ska ske parallellt med övriga insatser i etableringsprogrammet och utgöra ett komplement till övriga aktiviteter.

4.10 Intensivår⁴⁴

Intensivår riktar sig till vissa deltagare i etableringsprogrammet. Deltagaren erbjuds en kedja av insatser inriktade mot ett yrke eller en bransch med målet att få arbete inom ett år från påbörjat intensivår. Insatserna ska utformas utifrån arbetsgivarens behov, de förutsättningar och behov som individen har samt utbudet av insatser. Syftet med intensivåret är att stärka nyanländas möjligheter och påskynda deras inträde på arbetsmarknaden. En grundförutsättning för att påbörja intensivåret är att personen har minst 12 månader kvar av etableringsprogrammet och kan delta på heltid. Arbetsförmedlingen ska verka för ett högt deltagande bland såväl kvinnor som män, och att kvinnor och män ska komma i arbete i lika stor utsträckning.

Arbetsförmedlingen har både det strategiska och operativa samordningsansvaret för intensivåret. Samordning och planering av den enskildes intensivår ska ske tillsammans med individen och när det bedöms som relevant i nära dialog med kommunen och andra relevanta aktörer.

⁴¹ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

⁴² 13§ förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁴³ 13 § förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁴⁴ Uppdrag att införa ett intensivår - Regeringen.se.

4.10.1 Intensiv praktik

Intensiv praktik är en insats som endast riktar sig till deltagare i intensivåret. Huvudsyftet med intensiv praktik är att deltagaren ska få möjlighet att vara på en arbetsplats för att utveckla sina yrkeskunskaper inom det yrke eller bransch som hen söker arbete inom.⁴⁵

4.11 Hälsa

Hälsoaspekterna i etableringen behöver betonas eftersom hälsan har en avgörande betydelse för människors möjlighet att delta i samhället, klara utbildning, arbeta och leva ett självständigt liv. Hälsan påverkas i sin tur av livsvillkor som arbete och försörjning samt de förhållanden som människor lever i, exempelvis boendet. Likaså är upplevelsen av social trygghet, gemenskap och framtidstro viktigt för hälsan.

Samtliga aktörer behöver ha ett hälsofrämjande förhållningssätt i såväl bemötande som insatser. Aktörerna behöver gemensamt medverka till att skapa stödjande strukturer för att främja människors hälsa. Stödjande strukturer kan exempelvis vara att skapa förutsättningar för individerna att delta i aktiviteter som hälsokommunikation, föräldraskapsstödjande program eller språkträning i svenska. I etableringsprogrammet finns möjligheter att inkludera insatser som dessa och insatserna kan anordnas av olika aktörer, däribland det civila samhället, kommun och region.

För personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning eller ohälsa är parternas samverkan gällande arbetssätt och insatser av stor vikt. Till exempel att enas om hur parterna lokalt samarbetar kring att identifiera personer med funktionsnedsättning och/eller ohälsa, kommunicerar till målgruppen om stöd samt anpassar insatser för att främja progressionen hos deltagarna.

4.12 Rehabilitering

För att klargöra deltagarens förutsättningar för arbete och studier inom etableringsprogrammet behöver parterna i en del fall samverka. Arbetsförmedlingen kartlägger deltagarens resurser och behov. Om personen har en sjukdom eller funktionsnedsättning och är i behov av rehabiliterande insatser ska Arbetsförmedlingen anpassa etableringsprogrammets innehåll i samråd med deltagaren, vårdgivare och kommun. Respektive part bör undersöka hur insatsen kan anpassas för att möta deltagarens förutsättningar och behov.

En person som bedöms helt sakna förmåga att delta i insatser har inte möjlighet att anvisas etableringsprogrammet.

Alla deltagare som omfattas av etableringsinsatser kan vid behov ta del av arbetslivsinriktad rehabilitering. För personer som har en nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska Arbetsförmedlingen undersöka om insatserna i programmet kan anpassas så att

⁴⁵ 13 e § förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

personen om möjligt kan fortsätta att delta i programmet. Medicinsk rehabilitering ska företrädesvis ske under del som personen är sjukfrånvarande/sjukskriven.

Det kan leda till att Försäkringskassan behöver samordna, alltså planera, initiera och följa upp, rehabiliteringsinsatser för att deltagaren ska kunna komma ut i arbete. Försäkringskassan kan initiera gemensam kartläggning med Arbetsförmedlingen där Försäkringskassan bedömt att personen har behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen möter då deltagaren för att tillsammans identifiera deltagarens förutsättningar och behov av arbetslivsinriktad rehabilitering.⁴⁶ Personen kan på egen hand ansöka om samordnad rehabilitering hos Försäkringskassan, mer information finns på Försäkringskassans webbplats.

4.12.1 Ansvarsfördelning inom rehabilitering

Parternas ansvar är enligt följande:

- Kommunen ansvarar för insatser av social karaktär.⁴⁷ Här kan det civila samhället också erbjuda insatser.⁴⁸
- Arbetsförmedlingen ansvarar för arbetslivsinriktad rehabilitering i form av vägledande, utredande, rehabiliterande eller arbetsförberedande insatser.⁴⁹
- Regionen har som regel ansvar för att erbjuda medicinsk rehabilitering, habilitering och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning.⁵⁰
- Försäkringskassan tillhandahåller inte några egna rehabiliteringsåtgärder utan samordnar vid behov övriga aktörers insatser i de fall arbetsförmågan är nedsatt på grund av sjukdom. Försäkringskassans skyldigheter är alltså av utredande och samordnande karaktär.⁵¹

4.13 Etablering på lika villkor

Nyanlända kvinnor och män ska ges likvärdiga möjligheter till en god etablering. Etableringsperioden ska innehålla meningsfulla aktiviteter som tar vara på och utvecklar personens egna resurser genom att främja delaktighet och egenmakt.

Idag kan vi se att de kvinnor och män som ingår i etableringen inte tar del av insatser på lika villkor. En lägre andel kvinnor än män deltar i arbetsnära insatser och en lägre andel kvinnor än män får arbete efter etableringsprogrammet.⁵² Likaså är det fler kvinnor än män som tillhör målgruppen för etableringsprogrammet som inte

⁴⁶ Regleringsbrev 2024 Arbetsförmedlingen.

⁴⁷ 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Se även skriften "Samordna rehabiliteringen" <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2011-5-2.pdf>

⁴⁸ 13 § förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁴⁹ Förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder. Förordningen (2007:1030) med instruktion för arbetsförmedlingen.

⁵⁰ Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

⁵¹ 30 kap 8–11 § § Socialförsäkringsbalken (2010:110).

⁵² Arbetsförmedlingen (2021) Jämställdhetsintegrering på Arbetsförmedlingen 2022–2025, Af-2021/0051 7044.

skriver in sig på Arbetsförmedlingen.⁵³ Tidigare studier pekar också på att kvinnor får färre besök hos arbetsförmedlare än män samt träffar arbetsförmedlaren senare i arbetslöshetsperioden.⁵⁴

Etableringsprogrammets ramtid på 36 månader möjliggör att en programdeltagare kan vara föräldraledig på heltid i upp till 12 månader och ändå ha möjlighet att utnyttja alla 24 månader av programtid. Det är viktigt att informera en deltagare som avser att gå på föräldraledigheten om möjligheten att dela föräldraledigheten med annan vårdnadshavare och kunna fortsätta i etableringsprogrammet på deltid.

Insatser till föräldralediga kan vara en viktig möjlighet för att förbereda en återkomst till arbete och studier efter föräldraledigheten. Exempelvis genom att erbjuda föräldralediga möjlighet att delta i svenskundervisning tillsammans med sitt barn.⁵⁵ I mars 2023 ingick SKR en treårig överenskommelse med regeringen som innebär att SKR tillsammans med 16 kommuner som har anmält sig att delta ska utforska hur samverkan och arbetssätt kan utvecklas lokalt för att korta utrikes födda kvinnors väg till jobb. Centrala verksamheter i utvecklingsarbetet är öppen förskola och arbetsmarknadshet⁵⁶.

Under eller inför föräldraledigheten kan Arbetsförmedlingen bistå med översättning av betyg och det är viktigt att eventuella betyg skickas för bedömning för att undvika väntetider när personen återkommer till etableringsprogrammet.

Samverkande parter i den lokala överenskommelsen ska gemensamt arbeta för bättre förutsättningar för integration, främjande av hälsa, samt etablering på arbetsmarknaden och säkerställa att arbetet är jämställdhetsintegrerat. Jämställdhetsintegrering är jämställdhetspolitikens strategi för att uppnå ett jämställt samhälle. Strategin innebär att det ska finnas ett jämställdhetsperspektiv integrerat i processer och beslut på alla nivåer⁵⁷.

4.13.1 Myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden

Den 15 juni 2023 gav regeringen Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att implementera den myndighetsgemensamma planen för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden (Diarienummer: A2023/00923). Uppdraget syftar till att öka arbetslösa utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden, genom bland annat ökad kunskapsöverföring och förbättrad samverkan mellan myndigheter och kommunala, regionala och civila aktörer.

Det myndighetsgemensamma arbetet utgår från tre utvecklingsområden⁵⁸:

⁵³ Arbetsförmedlingen (2019), Vad händer i mötet? Hur arbetsförmedlares arbetssätt kan bidra till jämställdhet, Arbetsförmedlingen Analys 2019:12.

⁵⁴ Cheung, Maria, Hur skapar vi en mer jämställd arbetsmarknadsetablering? WORKING PAPER 2018:2.

⁵⁵ Öppen förskola för språk och integration |skr.se.

⁵⁶ Öppen förskola ska underlätta utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden |regeringen.se.

⁵⁷ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/jamstalldhetsintegrering/>

⁵⁸ Myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden, återrapport 2023 - Arbetsförmedlingen (arbetsformedlingen.se).

- Likvärdigt bemötande
- Likvärdig tillgång till insatser
- Information och kommunikation

Den myndighetsgemensamma planen avser 2023–2025.

5 Insatser efter slutförd etableringsperiod

När maximal tid i etableringsprogrammet har uppnåtts har personen rätt att vara fortsatt inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen och ta del av andra insatser utifrån vad som bedöms lämpligt.

5.1 Fortsatta studier efter etableringsprogrammet

När tiden i etableringsprogrammet är slut finns det möjlighet att fortsätta studierna med studiemedel från CSN. Studiemedel kan man få både för studier på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå.

Efter avslutad tid i etableringsprogrammet kan deltagare med vissa pågående studier få fortsätta sina studier med aktivitetsstöd om det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat. Detta gäller studier på grundläggande och gymnasial nivå inom vuxenutbildningen och folkhögskola.

Deltagare kan också ha möjlighet att ansöka om studiestartsstöd. Ansökan sker genom kommunen och det är kommunen som bedömer vilka som tillhör målgruppen för studiestartsstöd.

5.2 Programmen jobb- och utvecklingsgaranti och jobbgaranti för ungdomar

De personer som lämnar etableringsprogrammet och ännu inte har etablerats på arbetsmarknaden erbjuds, förutsatt att de uppfyller villkoren, att ingå i programmet jobb- och utvecklingsgaranti⁵⁹ eller jobbgaranti för ungdomar.⁶⁰ Deltagare i dessa program kan under en begränsad tid även ha möjlighet att fortsätta läsa sfi om grundläggande kunskaper i svenska språket saknas.

⁵⁹ 5 § första stycket punkt sex förordningen (2007:414) om jobb- och utvecklingsgaranti.

⁶⁰ 5 § andra stycket punkt två förordningen (2007:813) om jobbgaranti för ungdomar.

6 Ersättning under asyltiden och efter beslut om uppehållstillstånd

6.1 Bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA)

Bistånd enligt LMA lämnas i form av dagersättning, bostadsersättning, särskilt bidrag och logi. Dagersättning betalas ut till de personer som är inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem och som saknar egna medel, oavsett om personerna bor på anläggningsboende eller i eget boende. Asylsökande har även rätt till särskilt bidrag om det föreligger annat angeläget behov som inte ingår i de kostnader som dagersättningen normalt ska täcka. Särskilda bidrag tillämpas restriktivt. Både dagersättning och särskilt bidrag, liksom även bostadsersättning, är behovsprövat.

Asylsökande som från och med den 1 juli 2020 ordnar eget boende genom att flytta till eller inom ett område som finns med på Migrationsverkets förteckning över områden med sociala och ekonomiska utmaningar, har som huvudregel inte rätt till dagersättning eller särskilt bidrag⁶¹.

Personer som bor på anläggningsboende och omfattas av bosättningslagen har rätt till bistånd efter det att de har beviljats uppehållstillstånd till dess att de tas emot i en kommun, vilket ska ske senast två månader efter att beslut om anvisning fattats. För personer som bor i eget boende upphör rätten till bistånd en månad efter att tillståndet har beviljats⁶². Om personen byter status från asylsökande till tillståndssökande skrivs han eller hon ut direkt eftersom han eller hon inte längre ingår i personkretsen.⁶³

6.2 Etableringsersättning, tilläggsförmåner och ersättning för resor

6.2.1 Etableringsersättning

En person som är anvisad till etableringsprogrammet har möjlighet att ansöka om etableringsersättning. Etableringsersättningen påverkas inte av inkomster som övriga i hushållet har. Ersättningen betalas ut i efterskott och ska täcka skäligen levnadsomkostnader.⁶⁴ Det är Försäkringskassan som beslutar om och betalar ut etableringsersättningen. Individens behöver ha person- eller samordningsnummer för att ersättningen ska kunna börja betalas ut.

⁶¹ 10 a § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., 7 a – c §§ förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. samt förordningen (2018:151) om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden bilaga 1.

⁶² 8 § andra och tredje stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

⁶³ 1 § första stycket punkt ett eller två lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

⁶⁴ Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd sid. 103.

Under kartläggningen inom etableringsprogrammet är ersättningen 231 kr per ersättningsdag. När kartläggningen är klar och deltagaren har fått en handlingsplan, går ersättningen upp till 308 kr.

6.2.2 Etableringstillägg och bostadsersättning

En person som är anvisad till etableringsprogrammet har under vissa förutsättningar även rätt till tilläggsförmånerna etableringstillägg eller bostadsersättning. Personen kan inte få etableringstillägg och bostadsersättning för samma tid, eftersom villkoren för rätten till de olika tilläggsförmånerna skiljer sig åt.

Försäkringskassan beslutar om och betalar ut tilläggsförmånerna. Vid anvisning till etableringsprogrammet bör Arbetsförmedlingen informera deltagaren om möjlighet att ansöka om etableringstillägg och bostadsersättning.

Läs mer om etableringsersättning, ansökan om etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg på Försäkringskassans webbplats/
Ersättning för dig som deltar i etableringsprogrammet hos Arbetsförmedlingen.

6.2.3 Ersättning för resor

Inför ett beslut om anvisning till etableringsprogrammet får ersättning lämnas för skäliga kostnader för en resa till och från Arbetsförmedlingen.⁶⁵ Arbetsförmedlingen får ersätta nödvändiga kostnader för resor till sfi, samhällsorientering och Arbetsförmedlingens programaktiviteter inom ramen för etableringsprogrammet. I vissa fall reduceras ersättningen med en egenavgift beroende på vilken typ av resa som är beviljad.⁶⁶ Mer information om ersättning för resekostnader finns på Arbetsförmedlingens webbplats.

6.3 Ansökan om etableringsersättning, aktivitetsrapportering, varning eller avstängning från rätten till ersättning.

6.3.1 Ansökan om etableringsersättning

Deltagare i etableringsprogrammet ska ansöka om sin etableringsersättning hos Försäkringskassan varje månad. Ersättningen betalas ut i efterhand och ansökan ska komma in till Försäkringskassan senast den 7:e varje månad för att utbetalningen ska ske den 26 samma månad. Ansökan ska helst ske med hjälp av e-legitimation på Försäkringskassans hemsida. Deltagaren kan också ansöka genom att lämna in en blankett på servicekontor eller posta den till Försäkringskassan. Det är inte möjligt att få ersättning för längre tid tillbaka än kalendermånaden innan, om det inte finns särskilda skäl.⁶⁷ Denna tidsgräns gäller dock inte etableringsersättning,

⁶⁵ 3 kap. 3 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁶⁶ 3 kap. förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁶⁷ 10 kap. 5 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

etableringstillägg och bostadsersättning som lämnas under deltagande i kartläggningsfasen av etableringsprogrammet.⁶⁸

Deltagaren ska rapportera sjukfrånvaro första dagen till Arbetsförmedlingen, för att kunna ha rätt till ersättning vid frånvaron. En karensdag tillämpas. Deltagaren ska också lämna ett läkarintyg till Arbetsförmedlingen om hen är sjuk mer än sju dagar. I annat fall kan deltagaren bli utan ersättning för resterande dagar i perioden med sjukfrånvaro. Deltagare kan som längst vara sjukfrånvarande på heltid i 30 kalenderdagar i följd, därefter ska deltagaren skrivas ut om Arbetsförmedlingen inte kunnat göra en anpassning av programmet.⁶⁹

6.3.2 Aktivitetsrapportering

Deltagare i etableringsprogrammet ska varje månad lämna in en aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen.⁷⁰ Detta gäller dock inte under tiden deltagaren kartläggs och medverkar till upprättande av en individuell handlingsplan.⁷¹ Aktivitetsrapportering är ett regelbundet och strukturerat sätt för den arbetssökande att redovisa sökta arbeten och andra aktiviteter som hen har genomfört för att ta sig ur sin arbetslöshet. Aktivitetsrapporten ska lämnas in mellan den 1:a och den 14:e varje månad. Den lämnas med fördel in med e-legitimation via Arbetsförmedlingens hemsida. Deltagaren kan även lämna sin aktivitetsrapport muntligt till Arbetsförmedlingen eller på avsedd pappersblankett. Blanketten kan skickas med post till Arbetsförmedlingen eller lämnas in på närmaste servicekontor. Mer information om aktivitetsrapportering finns på Arbetsförmedlingens webbplats.

6.3.3 Villkor för ersättning i program

Om en deltagare som får ersättning för deltagande i arbetsmarknadspolitiska insatser inte följer de villkor som ställs, till exempel inte lämnar aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen kan varning eller avstängning från ersättning i en eller flera dagar bli aktuell.⁷² Mer information om villkor till ersättning finns på Arbetsförmedlingens webbplats.

6.4 Ekonomiskt bistånd

Nyanlända personer har samma rätt som övriga invånare att ansöka om ekonomiskt bistånd från kommunen. Om den enskilde är bosatt i en annan kommun är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.⁷³

Nyanlända kan initialt ha ett behov av att ansöka om ekonomiskt bistånd från den tidpunkt då rätten till ersättning enligt LMA upphör fram till den första utbetalningen av full etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner

⁶⁸ 10 kap. 5 § tredje stycket förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁶⁹ 18–19 §§ förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁷⁰ 6a § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

⁷¹ 6 § andra stycket förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

⁷² 6 kap. 2 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁷³ 2 a kap. 1–2 §§ socialtjänstlagen (2001:453).

(”glappet”). Kommunen prövar rätten till ekonomiskt bistånd. Migrationsverket ersätter kommunen med ett schablonbelopp för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd.⁷⁴

6.5 Socialförsäkringsförmåner

Försäkringskassan hanterar socialförsäkringsförmåner såsom barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, underhållsstöd, vårdbidrag, handikappersättning, assistansersättning, sjukpenning, samordning av rehabiliteringsåtgärder, aktivitetsersättning, sjukersättning och tandvårdsstöd.⁷⁵ Bedömningen om en person omfattas av socialförsäkringen sker genom en prövning av försäkringstillhörighet hos Försäkringskassan. Prövningen görs i samband med ansökan om en förmån. Etableringsersättning får inte betalas ut för samma tid som personen uppbär föräldrapenning. Deltagaren kan dock delta i etableringsprogrammet på deltid och uppbära föräldrapenning på resten av arbetsutbudet.⁷⁶ Vid föräldraledighet på heltid skrivs deltagaren ut ur programmet men kan sedan skrivas in igen förutsatt att ramtid finns kvar. Etableringsersättning får inte heller betalas ut för samma tid som personer uppbär rehabiliteringspenning, sjuk- eller aktivitetsersättning eller ålderspension.⁷⁷

Generell information om socialförsäkringen finns på flera språk i form av en film som vänder sig till nyanlända i Sverige på Försäkringskassans webbplats.

⁷⁴ 15–17 §§ förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

⁷⁵ Socialförsäkringsbalken (2010:110).

⁷⁶ 8 § förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁷⁷ 5 kap. 3–4 §§ förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.